

Přílohy

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Закључак

Příloha č. 2 – Dotazník BIGZ

Příloha č. 3 – Dotazník Vulkan Znanje

Příloha č. 4 – Ukázka vyplněného dotazníku BIGZ

Příloha č. 5 – Ukázka vyplněného dotazníku Vulkan Znanje

Zaključak

Деца се сусрећу са фраземима од раног детињства, на пример у бајкама и дечијим песмама. Уколико не знају њихово значење, може доћи до неспоразума. Да бисмо спречили такав неспоразум, треба детету одмах објаснити значење приликом читања. На тај начин ће га најбоље запамтити и сетиће се га када на њега поново наиђе у тексту. Постоји много разлога зашто су неки фраземи ученицима непознати. Наведемо барем неке од њих: сиромашан вокабулар, недостатак сусрета с фраземима у различитим контекстима, лоше читалачке навике, наставне методе итд. У раду смо због тога истраживали у којој мери и на који начин је фразеологија присутна у говору ученика основних школа у Србији.

Наш рад се бави познавањем фразеологије и фразема код ученика 8. разреда српских основних школа и подељен је на теоријски и практични део. Током теоријског дела фокусирали смо се на питање укључивања фразеологије у дечји речник и позиционирање фразема у говору ученика 1. и 2. циклуса основних школа. У поглављу 1.2 смо се дотакли Миличевићеве идеје према којој школско окружење треба да буде кључни фактор који утиче на тренутни ниво фразеолошке свести ученика. Да би ученици правилно владали фразеологијом, учитељи би требали посветити пажњу томе током часова језика, већ од 1. циклуса основне школе. У настави би требали да се фокусирају на проналажење могућности њеног примењивања, укључујући и међупредметну повезаност. Фразеологија је заправо врло погодна за постизање ове повезаности. У следећем поглављу смо се бавили концептом фразеологије са дидактичке тачке гледишта, односно на који начин је примерено радити са фраземима током наставе језика. И на крају теоријског дела смо представили кратку дефиницију уџбеника према законима.

Даље је истраживано, како је градиво фразеологије укључено у уџбенике који се користе у српским основним школама, а који су били део истраживања. Квалитетно осмишљени уџбеници и радне свеске морају испуњавати дидактичке захтеве одређеног наставног плана и програма, усмеравати ученике ка потпуном разумевању градива и подржавати њихову самосталност при решавању задатака. Уредници уџбеника стога морају одлучити на који начин ће укључити фразеологију у уџбенике и радне свеске, те које фраземе ће у њих уврстити. Питање је да ли ће изабрати застареле, мало коришћене или актуелне фраземе. При упоређивању уџбеника различитих издавача, приметили смо мале разлике у приступу тематике фразеологије (теоријски или практично). Издавачка кућа

БИГЗ нуди у свом уџбенику и радној свесци разноврсне вежбе које су креативне и подржавају ученике у развијању критичког мишљења; током ових задатака, ученици имају прилику да користе такође речнике и приручнике који се баве фразеологијом или посете библиотеку. Понуда вежби у уџбенику и радној свесци издавачке куће Вулкан Знање је ограниченија. Вежбе су сличне и усмерене су на исте активности ученика. Главни недостатак оба уџбеничка комплекта је одсуство информација о појединим типовима фразема. Њихови аутори ученицима представљају фраземе у њиховом најширем смислу, који укључује предложне везе (веза предлога са пунозначном речју), синтагме, па чак и целе реченице. Уџбеник издавачке куће БИГЗ има 43 фразема, радна свеска садржи 10 фразема. Насупрот томе, 21 фразем је укључен у уџбенику Вулкан Знање, а 5 у њиховој радној свесци. Претраживањем уџбеника дошли смо до закључка да српски уџбеници посвећују довољно пажње фразеологији.

У оквиру практичног дела дипломског рада, представљени су резултати истраживања и описане релевантне информације. Главни циљ рада био је мапирати знање и учесталост коришћења фразема код ученика у две одабране основне школе у Србији. За постизање постављеног циља било је прикладно прикупити податке помоћу анкетног упитника. За обраду ове анкете користили смо анализирани уџбенике и радне свеске, из којих смо изабрали како познате, тако и мање познате фраземе. Истраживање је спроведено у 8. разредима основних школа у Србобрану (ОШ Вук Караџић) и Новој Вароши (ОШ Живко Љујић) у Србији. Ученици обе основне школе попуњавали су упитнике током једног часа предмета Српски језик и књижевност уз присуство наставница Наташе Мркшић и Бојане Меловић. Одговоре свих испитаника смо поделили на исправне и неисправне. Осим тога, идентификовали смо и оне одговоре које су остале потпуно без одговора. Уз помоћ графова и табела направили смо преглед о успеху у појединачним задацима.

Задаци постављени испитаницима били су захтевни, како у идентификацији фразема ван контекста, тако и у одређивању њиховог значења у оквиру контекста (у реченици или целом параграфу). Треба напоменути да су задаци садржани у упитнику БИГЗ (по нашем мишљењу) били значајно захтевнији у поређењу са задацима који се налазе у упитнику Вулкан Знање. То је било због чињенице да смо имали избор више фразема и врста вежби с обзиром на обим и тежину материјала обрађеног у уџбенику БИГЗ. Претпостављамо да је различита тежина тестова могла утицати на резултате истраживања.

Иако испитани ђаци припадају сличној старосној групи, дошли смо до чињенице да су ученици ОШ Живко Љујић постигли боље резултате. Разлог може бити и избор уџбеника

на изабраним школама. Као што је већ поменуто, уџбеник и радна свеска издавачке куће Вулкан Знање садрже мањи број фразема него уџбеник и радна свеска издавачке куће БИГЗ, али су ученици ОШ Живко Љујић постигли значајно боље резултате у поређењу са ученицима ОШ Вук Караџић. Неки ученици су показали довољно знања о већини представљених фразема како у пасивном так и у активном облику, али се појавиле разлике међу појединцима. Све у свему, фразеолошку компетенцију ученика обе школе можемо оценити као просечну до исподпросечну, јер већина испитаника није тачно одговорила на свако питање.

Разлози везани за успех и неуспех нашег анкетног истраживања могу бити следећи: географска распоређеност школа, састав уџбеника и радних свезака, али и људски фактор. Школе у којима је спроведено анкетно истраживање удаљене су једна од друге око 350 километара. Ова географска распоређеност нам је обезбедила разноврстан узорак одговора, што је видљиво у резултатима задатака број 9 и 10. Једним од кључних фактора може бити састав уџбеника и радних свезака. Избор и распоред садржаја, графички елементи, типографија, употреба одговарајућег језика, али и укупна структура наставног материјала утичу на ниво разумевања ученика. Као још један значајан утицај можемо означити људски фактор, што може укључивати окружење у коме се налазе ученици, односно породица, рођаци, другови из разреда, али и наставници, који имају значајан утицај на резултате ученика и на њихово укупно искуство с учењем. Квалификован и образован наставник који је способан ефикасно преносити појмове, пружа јасна упутства и ствара узбудљиво окружење у учионици може значајно побољшати резултате ученика. Наставник, који нема потребно стручно знање или није у стању да инспирише и мотивише ученике може допринети њиховим лошим резултатима. За потпуно разумевање текста и за тумачење непознатих речи битна је улога наставника. Веома је важно да наставник користи различите стратегије усвајања вокабулара и да што успешније утиче на богаћење речничког фонда ученика. Током разговора са наставницама из основних школа у Србији показало се да недостатак материјала који садрже фразеологију није проблем, али је неопходно пронаћи иновативне и креативне приступе да се ово градиво представи ученицима на начин који није досадан, већ који достиже свој максималан потенцијал, тј. пружа хумористичку перспективу, доприноси развоју комуникацијских вештина ученика, а пре свега служи као културна вредност.

Из свега што је речено у овом дипломском раду, долазимо до закључка да је фразеологија у настави српског језика као предмета врло слабо заступљена, како на часовима који су јој специфично посвећени, тако и на часовима на којима се подучавају граматички

термини, на часовима намењеним развоју језичке културе ученика, и на часовима на којима се интерпретирају књижевна дела. Резултати наше анкете показују да област фразеологије и даље захтева темељну и редовну пажњу приликом наставе српског језика. Пошто је наше истраживање спроведено само у две основне школе, свакако би било прикладно спровести га и у другим школама у Србији, ради његове потпуности и разноврсности.

АНКЕТНИ УПИТНИК ЗА ЂАКЕ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Поштовани ђаци,
пред вама је анкетни упитник. Ваши решени задаци ће открити колико су вам значења појединих речи позната или непозната.

1) Препиши фразеологизам из следеће реченице.

Младић се нашао у небраном грожђу, али га је спасило изненадно присећање браниоца.

2) Повежи линијом сваку изреку са њеним значењем.

а) У свакој је чорби мирођија.	лицемер
б) На језику мед, а у срцу јед.	ленштина
в) Лези лебу да те једем.	наметљивац
г) Жедног би превео преко воде.	лукав
д) Дошао му црни петак.	несрећник

3) Допуни фразеологизме речима које недостају.

ставити прст на _____
нити смрди нити _____
метнути со на живу _____
обећавати златна брда и _____

4) Препиши следећу реченицу тако да истакнути фразеологизам замениш једном одговарајућом речи.

Имам утисак да ће променити своје лоше навике кад на врби роди грожђе.

5) Напиши две реченице у којима ћеш употребити ова два фразеологизма:

- Медвеђа услуга
 - Жртвени јарац
-
-
-

6) Објасни значење наведених фразеологизама.

Не липши, магарче, до зелене траве.

Милош се провукао кроз иглене уши.

Њих двоје се слажу као рогови у врећи.

7) Како је настала библијска пословица *Лакше је камили проћи кроз иглене уши него богатоме да уђе у царство небеско?*

8) Допуни фразеологизам једним од понуђених одговора испод реченице који ће одговарати правом значењу реченице.

Ставити главу у _____.

а) осињак

б) торбу

в) чорбу

г) мед

9) Изабери један одговор за сваки понуђени пример.

Марљив као

	не познајем	познајем, али не користим	користим
<i>мрав</i>	☐	☐	☐
<i>кртица</i>	☐	☐	☐
<i>пчела</i>	☐	☐	☐

10) Напиши било који устаљени језички израз (фразеологизам) који познајеш, а који није био поменут у овом упитнику.

АНКЕТНИ УПИТНИК ЗА ЂАКЕ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Поштовани ђаци,
пред вама је анкетни упитник. Ваши решени задаци ће открити колико су вам значења појединих речи позната или непозната.

1) Препиши фразеологизам из следеће реченице.

Обећавали су куле и градове, а на крају нисмо добили ништа.

2) Обрати пажњу на подвучени фразеологизам, па напиши његово значење.

Синоћ сам се касно вратио кући, а нисам се јавио родитељима да ћу каснити. Родитељи су били веома забринути и љути, па ми је тата очитао лекцију.

Значење фразеологизма: _____

3) Допуни фразеологизам једним од понуђених одговора испод реченице који ће одговарати правом значењу реченице.

Своју породицу и пријатеље треба чувати _____.

- а) као новац
- б) као злато
- в) као нов аутомобил
- г) као мало воде на длану

4) Препиши следећу реченицу тако да истакнути фразеологизам замениш једном одговарајућом речи.

Имам утисак да ће променити своје лоше навике кад на врби роди грожђе.

5) Напиши две реченице у којима ћеш употребити ова два фразеологизма:

- Гордијев чвор
 - Аргусове очи
-
-
-

6) Пронађи фразеологизме у реченици и објасни њихово значење.

Њихови покушаји да се наметну као вође тимова били су пресипање из шупљег у празно или, што би моја бака рекла, млаћење празне сламе.

7) Прочитај реченицу, па заокружи слово испред тачног одговора.

Мама ми често каже да ја за све важне ствари у животу прво морам да лупим главом о зид.

Фразеологизам *лупити главом о зид* значи:

- а) треснути б) ударити в) погрешити, изабрати тежи пут да се спозна нешто

8) Допуни фразеологизам једним од понуђених одговора испод реченице који ће одговарати правом значењу реченице.

Обрати зелен_____.

- а) босиљак
б) бибер
в) пасуљ
г) бостан

9) Изабери један одговор за сваки понуђени пример.

Марљив као

	не познајем	познајем, али не користим	користим
<i>мрав</i>	☐	☐	☐
<i>кртица</i>	☐	☐	☐
<i>пчела</i>	☐	☐	☐

10) Напиши било који устаљени језички израз (фразеологизам) који познајеш, а који није био поменут у овом упитнику.

АНКЕТНИ УПИТНИК ЗА БАКЕ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Поштовани ђаци,
пред вама је анкетни упитник. Ваши решени задаци ће открити колико су вам значења појединих речи позната или непозната.

1) Препиши фразеологизам из следеће реченице.

Младић се нашао у небраном грожђу, али га је спасило изненадно присећање браниоца.

Нашао се у небрани, па га је спасило присећање.

2) Повежи линијом сваку изреку са њеним значењем.

- а) У свакој је чорби мирођија. _____ лицемер
б) На језику мед, а у срцу јед. _____ ленштина
в) Лези лебу да те једем. _____ наметљивац
г) Жедног би превео преко воде. _____ лукав
д) Дошао му црни петак. _____ несрећник

3) Допуни фразеологизме речима које недостају.

ставити прст на крст
нити смрди нити мириси
метнути со на живу вотру
обећавати златна брда и котије

4) Препиши следећу реченицу тако да истакнути фразеологизам замениш једном одговарајућом речи.

Имам утисак да ће променити своје лоше навике кад на врби роди грожђе.

Имам утисак да ће променити своје лоше навике кад на врби роди грожђе.

5) Напиши две реченице у којима ћеш употребити ова два фразеологизма:

- Медвеђа услуга
- Жртвени јарац

Цемој чинити друге медвеђу услугу јер ће му касније у животу бити тешко.
На крају ти олет испаре жртвени јарац.

6) Објасни значење наведених фразеологизама.

Не липши, магарче, до зелене траве.

Не дигни га у небесе.

Милош се провукао кроз иглене уши.

Једва је клео да се извуче.

Њих двоје се слажу као рогови у врећи.

Не слажу се уопште, свађају се.

7) Како је настала библијска пословица *Лакше је камили проћи кроз иглене уши него богатоме да уђе у царство небеско?*

Зато што богати човек увек буде похлепан.

8) Допуни фразеологизам једним од понуђених одговора испод реченице који ће одговарати правом значењу реченице.

Ставити главу у торбу.

а) осинак

б) торбу

в) чорбу

г) мед

9) Изабери један одговор за сваки понуђени пример.

Марљив као

	не познајем	познајем, али не користим	користим
мрав	☐	☒	☐
кртица	☐	☒	☐
пчела	☐	☒	☐

10) Напиши било који устаљени језички израз (фразеологизам) који познајеш, а који није био поменут у овом упитнику.

Само се лебо не може скраћити.

Priloha č. 5 – Ukázka vyplněného dotazníku Vulkan Znanje

АНКЕТНИ УПИТНИК ЗА БАКЕ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Поштовани ђаци,
пред вама је анкетни упитник. Ваши решени задаци ће открити колико су вам значења појединих речи позната или непозната.

1) Препиши фразеологизам из следеће реченице.
Обећавали су куле и градове, а на крају нисмо добили ништа.
Обећавали су куле и градове.

2) Обрати пажњу на подвучени фразеологизам, па напиши његово значење.
Синоћ сам се касно вратио кући, а нисам се јавио родитељима да ћу каснити. Родитељи су били веома забринути и љути, па ми је тата очитао лекцију.
Значење фразеологизма: Очитати лекцију - лепо и потанко објаснити некоме нешто (научити га памети).

3) Допуни фразеологизам једним од понуђених одговора испод реченице који ће одговарати правом значењу реченице.
Своју породицу и пријатеље треба чувати као мало воде на длану.
а) као новац
б) као злато
в) као нов аутомобил
г) као мало воде на длану

4) Препиши следећу реченицу тако да истакнути фразеологизам замениш једном одговарајућом речи.
Имам утисак да ће променити своје лоше навике кад на врби роди грожђе.
Имам утисак да никад неће променити своје лоше навике.

5) Напиши две реченице у којима ћеш употребити ова два фразеологизма:
• Гордијев чвор
• Аргусове очи
Мени лично је Гордијев чвор.
контролни из физике

6) Пронађи фразеологизме у реченици и објасни њихово значење.

Њихови покушаји да се наметну као вође тимова били су пресипање из шупљег у празно или, што би моја бака рекла, млаћење празне сламе.

Значи радити нешто за цаба (у празно).

7) Прочитај реченицу, па заокружи слово испред тачног одговора.

Мама ми често каже да ја за све важне ствари у животу прво морам да лупим главом о зид.

Фразеологизам лупити главом о зид значи:

а) треснути

б) ударити

в) погрешити, изабрати тежи пут да се спозна нешто

8) Допуни фразеологизам једним од понуђених одговора испод реченице који ће одговарати правом значењу реченице.

Обрати зелен пасуљ.

а) босиљак

б) бибер

в) пасуљ

г) бостан

9) Изабери један одговор за сваки понуђени пример.

Марљив као

	не познајем	познајем, али не користим	користим
<u>мрав</u>	☐	☐	☒
<u>кртица</u>	☐	☒	☐
<u>пчела</u>	☐	☐	☒

10) Напиши било који устаљени језички израз (фразеологизам) који познајеш, а који није био поменут у овом упитнику.

Анђела, глува си ко топ!